

MEGAFOON

Het ergste wat nu kan gebeuren, is een schooldirecteur die zegt: 'Wij gaan bussen inleggen zodat alle jongeren kunnen gaan betogen.'

Burgerlijke ongehoorzaamheid is een belangrijk element van het statement dat de klimaatspijelaars maken, vindt professor burgerschapsvorming **Ellen Claes**. Ze raadt hen ook aan om weg te blijven van de 'instituten' en om hun acties dus niet te koppelen aan één bepaalde partij of ideologie.

(*Het Laatste Nieuws*, 18/01/2019)

Als ik patiënten met veel rimpels zie, vraag ik hen weleens: 'Was u vroeger landbouwer of heeft u in de bouw gewerkt?' Meestal bevestigen ze mijn vermoeden.

De '10 Year Challenge' – plaats een foto van je tien jaar jongere ik naast een recente – maakt duidelijk dat de ene al wat meer getekend wordt door de jaren dan de andere. Volgens hoogleraar geriatrie **Etienne Joosten** speelt naast roken ook de zon een grote rol. "Nonnetjes die in een gesloten omgeving weinig zijn blootgesteld aan de zon hebben vaak tot op hoge leeftijd een gave huid."

(*Het Laatste Nieuws*, 18/01/2019)

Eten, sociale media, roken... zijn ingesleten gedragspatronen. Die verander je niet in één dag. (...) Dat gaat met vallen en opstaan, gemiddeld veertien mislukkingen per geslaagd voornemen.

© Alex Dreesen

Onze goede voornemens crashen vaak al na enkele weken. Opnieuw beginnen is de boodschap, zegt psychologieprofessor en gedragstherapeut **Dirk Hermans**: gemiddeld zijn er veertien herkansingen nodig. Werken met kleine subdoelen en beloningen kan helpen, zegt hij, net als je goede voornemens kenbaar maken aan anderen.

(*Het Belang van Limburg*, 14/01/2019)

JORIS

De zoetstof *thaumatine* is een veelbelovend alternatief voor tafelsuiker.

Lees het artikel op P.11

Naar aanleiding van haar Patroonsfeest bekroont de KU Leuven elk jaar personen met bijzondere verdiensten op wetenschappelijk, maatschappelijk of cultureel vlak. In dit nummer van *Campuskrant* maakt u kennis met de nieuwe eredoctores. De Frans-Britse jurist en mensenrechtenadvocaat Philippe Sands kan niet aanwezig zijn tijdens de feestelijke uitreiking op 4 februari en neemt zijn eredoctoraat op een later moment in ontvangst.

www.kuleuven.be/patroonsfeest

ABDEL RAHMAN EL BACHA, STERPIANIST ZONDER STERALLURES

“Ik heb evenveel gewerkt als gespeeld”

Abdel Rahman El Bacha is de man die op zijn tiende al optrad met orkest en die alle pianowerk van Chopin integraal uit het hoofd speelt. Maar de Frans-Libanese pianist is bovenal een mens die blijft streven naar vervoering, voor zijn publiek en voor zichzelf. “Muziek is de stem van de tederheid die ik als kind miste.”

TEKST: Katrien Steyaert | FOTO: Rob Stevens

Het begon met vuurwerk. In 1978 won El Bacha de jury- én publieksprijs van de Koningin Elisabethwedstrijd. En dat voor een jongeman van nog geen twintig uit Beiroet, met wie niemand echt rekening hield. Tot hij het tweede pianoconcerto van Prokofjev vertolkte. “Er woedde in die dagen een erg onrechtvaardige oorlog in mijn land en ik wilde daar getuigenis van afleggen via dat opstandige concerto”, zegt El Bacha (60) in een Brussels koffiehuis. “Intussen speel ik het met meer afstand, maar ik blijf met name de dramatische eerste bewegingen erg inspirerend vinden.”

“Na dat vuurwerk maakte ik eerst mijn studies af – waarvoor ik naar Parijs was verhuisd – om daarna gestaag, via concerten en cd-opnames, mijn reputatie op te bouwen. Meer dan succes vergaren wou ik mezelf realiseren, als mens en als artiest. Ik besepte al vroeg dat grootse musici zoals Beethoven en Chopin me daarbij zouden helpen.”

Dat deden ook zijn ouders, een vocaliste en een componist. “Twee open geesten die me inspireerden. Zeker mijn moeder moedigde me voluit aan om muzikant te worden. Hetzelfde gold voor Zwart Sarkisian, een Armeense muziekpedagoge bij wie ik vanaf mijn achtste in de leer ging. Aan al wie het wilde zien, toonde ze wat voor een soepele handen ik had. Tegen mij zei ze: ‘Er is niets wat je niet aankunt. Als je zo voortwerkt, word je een hele grote.’”

Coup de foudre

Gek genoeg voelt El Bacha geen druk op zijn jonge schouders. “Net omdat ik van kinds af zo in mijn capaciteiten bevestigd ben, heb ik altijd veel vertrouwen gehad. Ik was ook meteen enorm gepassioneerd door dat instrument, dat tegelijk orkest, zanger en ritmesectie is. Ik bleef altijd veel langer aan de piano zitten dan van me gevraagd werd. Als elfjarige heb ik zelf een rondo van Händel georkestreerd, puur voor het plezier. Achteraf bekeken heb ik evenveel gewerkt als gespeeld. Ze zeggen vaak dat talent te maken heeft met wat je gegeven is, maar volgens mij is het vooral het product van passie. Je hebt ook wilskracht nodig. Die kan mirakels voortbrengen.”

El Bacha zet zijn gedachten met zachte stem uiteen, maar zijn woorden gloeien. “Op mijn twaalfde beleefde ik een *coup de foudre* toen ik Chopins pianowerk hoorde. Het is muziek recht uit het hart. Ze moest eruit, net zoals een baby geboren moet worden. Toch is ze vrij van sentimentaliteit of bluf. Chopin schreef misschien niet veel in vergelijking met Bach of Schubert, maar er is geen noot van hem die niet mooi is.”

“Sinds het begin van mijn carrière heb ik dan ook vaak Chopin gespeeld, maar het was pas een vijftiental jaar geleden dat we samen een diepmenselijk avontuur aangingen. Dat was toen ik al zijn pianowerken (*meer dan 200 stukken – red.*) integraal en uit het hoofd uitvoerde, onder

“

Muziek is communicatie. Als die goed verloopt, vergeten mensen de piano, de pianist en de zaal waarin ze zitten. Er is alleen nog de muziek.

© KU Leuven | Rob Stevens

andere hier in Flagey in 2005, op zes opeenvolgende avonden. Door te gaan grasduinen in zijn geschriften en in getuigenissen van tijdgenoten ontdekte ik dat Chopin uitblonk in eerlijkheid en trouw. Dat je het roofdierinstinct van de mens in zo'n absolute mate kan weerstaan, raakte me diep.”

Pers en publiek zwichtten op hun beurt voor El Bacha's krachttoer, al omschrijft hij het zelf vooral als een manier om een nieuwe visie te bieden. “Ik hield een chronologische volgorde aan, terwijl andere pianisten Chopins mazurka's, polonaises en andere stukken meestal per genre brengen, ook al zijn ze niet als cycli opgevat. Door mijn aanpak lichtte Chopins evolutie beter op en werd duidelijk wat voor een evenwichtige geest hij was. Zijn weinig specifieke titels – *Impromptu*, *Ballade* – laten veel over aan de verbeelding. Dat is wat goede muziek doet: ze opent uitgestrekte gebieden in je hoofd. Daarom blijft ze ook vandaag relevant.”

Dienstbaar

“Zonder muziek zou het leven een vergissing zijn.” Voor één keer wil hij Nietzsche citeren, want meestal verschilt hij van mening met de Duitse filosoof. “Ik vind het leven meer dan een toevaligheid. Ik vind het mooi en mysterieus. Het houdt veel voor onze blik en ons begrip verborgen, maar grootse muziek geeft me de indruk wel toegang te krijgen tot wat ons met ons verstand ontsnapt. Voor die artistieke waarheid stond en streed Beethoven, nog zo'n levensheld van mij.”

Ook de Duitse grootmeester verdiende dus een eerbetoen. El Bacha bracht zijn 32 pianosonates integraal en uit het hoofd, net zoals hij dat deed met Prokofjevs vijf concerto's en Bachs *Wohltemperierte Klavier*. Uitdagingen,

noemt hij het bescheiden. “Maar ook op andere momenten streef ik naar een ideaal. Tijdens elk concert probeer ik de ziel in vervoering te brengen, die van mij én die van de luisteraar.”

“Muziek is communicatie en als die goed verloopt, vergeten mensen de piano, de pianist en de zaal waarin ze zitten. Er is alleen nog de muziek. Die vorm van *immatérialisation* vind ik formidabel, vooral omdat ze ons bindt, ongeacht kleur, leeftijd en sekse. Dat mee bewerkstelligen geeft me een gevoel van privilege en voldoening. Ik ben echt een gelukkige, verwernde muzikant.”

Zelf verwernt hij de gelukkigen die bij hem les mogen volgen, hetzij aan de Muziekkapel Koningin Elisabeth, het opleidingscentrum voor zeer getalenteerde musici, hetzij aan het Brussel-

“

Abdel Rahman El Bacha: Ik zit gemiddeld maar drie uur per dag aan mijn piano. De rest is nadenken, lezen én leven. Ook dat wil ik tegen de jeugd zeggen: je intellectuele opleiding of specialiteit zal nooit volstaan om een gelukkig mens te worden.

se Conservatorium, waaraan El Bacha sinds september is verbonden. “Ik probeer mijn leerlingen vooral bij te brengen dat er iets is als het essentiële gebaar. Als je een noot raakt, moet je dat met de juiste intentie doen en op een adequate manier. Niet te veel, niet te weinig. Ik weiger mijn publiek te verbluffen met grootse gestes of visuele effecten, nee, ik sta volledig ten dienste van het werk. Dat is zo belangrijk dat ik mezelf geen spelplezier toesta vooraleer ik de muziek heb gediend.”

“Mijn filosofie leunt het dichtst aan bij die van Dinu Lipatti (*het Roemeense pianofenomeen* – red.). Hij wist als geen ander een evenwicht te vinden tussen de geest vatten die tussen de noten waart en de indruk wekken dat hij de muziek bedenkt terwijl hij ze speelt.”

Dromen van Mozart

Dat de KU Leuven hem een eredoctoraat toekent, was voor El Bacha “totaal onverwacht”. “De brief van de rector bevatte zulke lieve woorden dat ik ontroerd en dankbaar de nominatie heb aanvaard.” De studenten geeft hij graag het advies dat hij gaf aan zijn zoon Camille, 29 en zelf pianist: doe waar je van houdt. “Ik heb mijn kinderdroom waargemaakt, waardoor het nooit voelde alsof ik offers moest brengen. Elke dag ga ik graag aan het werk, al moet ik zeggen dat ik gemiddeld maar drie uur aan mijn piano zit. De rest is nadenken, lezen én leven. Ook dat zou ik tegen de jeugd zeggen: je intellectuele opleiding of specialiteit zal nooit volstaan om een gelukkig mens te worden. Daarom heb ik mijn muzikale werk altijd aangevuld met liefde, familie, literatuur, schilderkunst. Sinds mijn zestiende verdiep ik me ook in verschillende religies. Mensen die anders denken vind ik een bron van waardevolle informatie.”

“Ik ben altijd gretig geweest om alle domeinen van het leven te leren kennen, ook dat van de liefde. Die trof me als een bliksem. Toen mijn eerste vrouw graag een kind wou, heb ik haar dat verlangen niet ontzegd. Dat doe je toch niet als je iemand echt graag ziet? Ik studeerde nog toen ze zwanger raakte, maar het schrikte me niet af. Het werd een mooie, gedeelde ervaring die mijn horizon verruimde.”

“De jongste van mijn vijf kinderen heb ik samen met mijn tweede vrouw, een Belgische celliste voor wie ik in 2011 naar Brussel ben verhuisd. De stad is minder geagiteerd dan Parijs, waar ik daarvoor woonde. Ik hou ook van zijn charmante schoonheid. Ik mis hier alleen het licht en de warmte van mijn kinderjaren. Volgens mij vormt die tijd de ruggengraat van ons leven. Mensen houden eraan vast. Zelfs iemand die hardnekkig zijn religie verdedigt, doet dat volgens mij minder vanwege de ideeën erachter dan om zijn kindertijd te beschermen. Mijn vroegste jaren verklaren misschien mijn passie voor muziek. Toen ik drie was, zijn mijn ouders gescheiden en werd ik toevertrouwd aan mijn grootmoeder en tante. Ik miste mijn moeder, en volgens mij werd muziek de stem van haar tederheid, die ik toen moest ontberen.”

Naar zijn geboortegrond terugkeren, lijkt hem te complex, maar zijn oude dag slijten in de mediterrane zon, lijkt haalbare hoop. “Ik heb nog één belangrijke droom: ik wil graag alle 21 pianoconcerto's van Mozart opnemen. Ze staan voor mij voor puur geluk. Het lijkt me wel wat: een grote glimlach voor ik vertrek.”

Promotoren van het eredoctoraat zijn professor Pieter Bergé en Bart Demuyt

Wie is Abdel Rahman El Bacha?

°1958, Beiroet, Libanon; heeft sinds 1981 de dubbele Frans-Libanese nationaliteit

_ begint in 1967 zijn pianostudie

_ gaat in 1974 studeren aan het *Conservatoire National Supérieur de Musique* in Parijs en behaalt er de eerste prijs piano, kamermuziek, contrapunt en harmonieeler

_ wint in 1978 de Koningin Elisabethwedstrijd

_ bouwt een repertoire op van meer dan 60 concerto's en werkt met prestigieuze orkesten van over heel de wereld

_ krijgt in 1998 de Franse eretitel van *Chevalier des Arts et des Lettres*

_ ontvangt in 2002 van de Libanese president de *Médaille de l'Ordre du Mérite*

_ is sinds 2004 meesterleraar piano in de Muziekkapel Koningin Elisabeth

_ is sinds 2018 docent aan het Koninklijk Conservatorium Brussel